

Op Het Vinkentouw

Nummer 119, juli 2010

In dit nummer:

**Ervaringen met het ringen van
Orpheusspotvogels in Nederland**

Ringverslag 2009

leeftijdsbepaling van Veldleeuweriken (2)

In Nederland geringde Steenloper in Colombia

Geciteerd uit Ringersnet

**Periodiek van het Vogeltrekstation -
Centrum voor vogeltrek en demografie**

Vogeltrekstation is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW en de Ringersvereniging

OP HET VINKENTOUW - nr. 119, juli 2010

Periodiek van het Vogeltrekstation – centrum voor vogeltrek- en demografie (voorheen de Nederlandse Ringcentrale). Het Vogeltrekstation is een samenwerkingsverband van NIOO-KNAW en de Ringersvereniging.

Op Het Vinkentouw verschijnt drie maal per jaar en wordt gratis toegezonden aan alle ringvergunninghouders en relaties. Een abonnement is niet mogelijk. Er is geen losse verkoop.

Vogeltrekstation

Postbus 40

6666 ZG Heteren

tel. (026) 479 1234

fax. (026) 472 3227

email: vogeltrekstation@nioo.knaw.nl

website: www.vogeltrekstation.nl

Redactie: Ton Eggenhuizen, Henk van der Jeugd, Jan Staal, Gijs van Tol.

Illustraties: Wim Verholt

Layout: Henk van der Jeugd

Druk: Multicopy, Ede

ISSN 1386-985X

Kopij: Bijdragen graag per email, bij voorkeur in Word for Windows (office 2000 of recenter), of op een andere wijze, overeen te komen met de redactie. **Naamgeving van vogels** volgens Voous (1980). **Geciteerde literatuur** in de tekst als volgt: (Jansen 1996), (De Visser & Pietersen 1984), bij meer dan twee auteurs (Klaasen *et al.* 1999), in volgorde van publicatie (Pietersen 1976; Jansen 1991). De **literatuurlijst** behoort op alfabetische volgorde te zijn op het eerste woord van de familienaam. Titels s.v.p. in de originele taal. Voorbeelden:

Svensson L. 1992. *Identification Guide to European Passerines*. Stockholm. ISBN 91-630-1118-2.

Visser K.L. de 1948. *Veel Struisvogels dit jaar*. Op Het Vinkentouw 12: 4-7.

Voous K.H. 1980. *Lijst van Europese Broedvogels, inclusief Nederlandse Vogellijst*. Limosa 53: 91-103.

Vragen omtrent aanlevering van kopij richten aan Henk van der Jeugd. De redactie behoudt zich het recht voor de binnengekomen artikelen te redigeren, u krijgt daarna uw kopij ter lezing retour.

Kopij voor het komende nummer (OHV nr.120) inzenden voor 1 september 2010.

Voorwoord

Terwijl ik de lay-out doe van Op Het Vinkentouw nummer 119, het derde nummer in de nieuwe stijl, kruijen de temperaturen op het Vogeltrekstation naar tropische waarden. Twee ventilatoren voorzien ons van de nodige koelte, maar kunnen niet voorkomen dat de temperatuur inmiddels al is opgelopen tot bijna 27 graden. Het is kwart over twee 's middags, dus de dertig gaan we naar alle waarschijnlijkheid nog halen. De zomer is eindelijk losgebarsten na een koel en droog voorjaar. Van onze collega's van de afdeling dierecologie horen we dat Koolmezen het dit jaar moeilijk hadden, met veel gestaakte broedpogingen toen de kou terugkeerde in mei, en veel late nieuwe pogingen. Binnen het CES hier in Heteren vangen we opvallend weinig winterkoningen, wat te verwachten was na de koude winter, en vangen we opvallend veel zwartkoppen. Toevalligerwijs figureert die soort in een nieuwe rubriek die met regelmaat zal terugkeren: 'geciteerd uit Ringersnet'. Daarin dit keer ruime aandacht voor de interessante discussie over de najaarstrek van zwartkoppen die eerder dit jaar op ringersnet te volgen was.

Een beduidend minder algemene soort komt in het eerste artikel aan bod, waarin Boena van Noorden en Ruud van Dongen verslag doen van hun prille ervaringen met het ringen van Orpheusspotvogels in Zuid Limburg, met een opvallend staartje!

Een belangrijk deel van dit nummer is ingeruimd voor het verslag van geringde en teruggemelde vogels in 2009. Ook het ringverslag ziet er iets anders uit dan voorheen, onder andere bieden we wat meer informatie over zowel ring- als terugmeldgegevens.

De wetenschap kan alleen vooruitkomen door voortschrijdend inzicht: de één beschrijft een bepaald fenomeen, de ander haalt het vervolgens weer onderuit, en langzaam komen we samen verder. Een goed voorbeeld daarvan betreft de leeftijdsbepaling van veldleeuweriken, waar Jan Staal in het vorige nummer over schreef, en waarop nu een reactie verschijnt.

Tenslotte een zeer bijzonder bericht over een steenloper die van Nederland via Canada in het Zuid Amerikaanse Colombia belande, alwaar weer door een Nederlander te worden afgelezen. Al met al weer een goed gevuld nummer van Op Het Vinkentouw.

Henk van der Jeugd

Agenda

14 augustus 2010	certificering Zwarte Meer
4 september 2010	certificering Budel-Dorpplein
18 september 2010	certificering Kennemer Duinen
26 september 2010	fascinatie voor vogeltrek, Naturalis
16 oktober 2010	certificering Korverskooi, Texel
11 december 2010	51 ^e Ringersdag

Inhoud

Voorwoord	3
Agenda	3
Inhoud	3
Ervaringen met het ringen van Orpheuspotvogels	4
Ringverslag 2009	8
Leeftijdsbepaling van veldleeuweriken (2)	17
In Nederland geringde steenloper in Colombia	17
Geciteerd uit ringersnet	18
Terugmeldingen 2010-2	22
Mededelingen van het Vogeltrekstation	23

Een wel zeer happige kokmeeuw, die erg geïnteresseerd was in een extra hapje kaas, gebruikt het hoofd van Aarnoud Dekhuijzen als uitkijkpost tijdens een poging kokmeeuwen te vangen. De vogel is geringd met ringnummer IA.114189, Hiddensee, Duitsland. De foto is gemaakt op 30 december 2008. Inmiddels draagt de opdringerige vogel ook een paar kleurringen, aangelegd door Frank Majoor.

Ervaringen met het ringen van Orpheusspotvogels in Nederland

Boena van Noorden & Ruud van Dongen

In het voorjaar van 2009 werden we via het Vogeltrekstation door de universiteit van Trier (D) benaderd om mee te werken aan een onderzoek naar de Orpheusspotvogel. Henk van der Jeugd kwam ons via de databank van het VT op het spoor, doordat de enige in het broedseizoen in Nederland geringde Orpheusspotvogel op onze naam stond. Bovendien zijn we werkzaam in Limburg, de provincie met de meeste kans om deze zuidelijke soort tegen het lijf te lopen. We besloten om mee te werken, maar wat dit opleverde hadden we van tevoren nooit kunnen bedenken. In deze bijdrage rapporteren we over onze prille ringervaringen met deze soort en waartoe een en ander kan leiden.

Vanaf het broedseizoen 2008 is de afdeling biogeografie van de universiteit van Trier gestart met onderzoek naar de expansie van de Orpheusspotvogel middels kleurring- en DNA-onderzoek (Twietmeyer et al., 2008). Aan de hand van DNA-kenmerken probeert men de herkomst van de individuele vogels te achterhalen. De onderzoekers hebben ook het oog op Nederland laten vallen omdat we hier de echte voorhoedevogels kunnen aantreffen. Men hoopt dus aan de hand van het DNA van de hier gevangen vogels iets over de herkomst te kunnen zeggen.

Medewerking willen verlenen is gemakkelijk gezegd, maar het daadwerkelijk in handen krijgen van Orpheusspotvogels is een heel ander verhaal. Ten eerste: hoe vind je kandidaten die te ringen zijn? En ten tweede: als het je al lukt om ze te vinden, hoe krijg je de vogels dan in het net? De eerste vraag is niet zo moeilijk te beantwoorden; gewoon goed zoeken. De tweede auteur heeft zich de laatste jaren met succes gespecialiseerd in het traceren van Orpheusspotvogels. We hebben de indruk dat er veel meer Orpheussen in Nederland voorkomen dan er worden opgemerkt. Voor een deel zal dit zeker te maken hebben met de onbekendheid met de soort en zijn zang die niet altijd even gemakkelijk van andere soorten is te onderscheiden. Naast een goede kennis van de zang levert inzicht in het biotoop aanknopingspunten voor het vinden van deze soort. Net als Spotvogels houden Orpheusspotvogels van jonge open aanplant met een goed ontwikkelde ondergroei van kruiden,

struiken en kleine bosjes. In vergelijking met de Spotvogel zijn ze echter vaker te vinden in wat lagere vegetatie. Vaak zijn in de omgeving wel hogere bomen aanwezig, veelal in gebruik als zangpost of om in te foerageren. Vooral de aanwezigheid van Zomereik wordt – net als bij Spotvogel – hoog gewaardeerd. Hoewel ze vochtige omstandigheden zeker niet mijden zijn ze vaker dan Spotvogels te vinden in droge en soms zelfs ronduit warme omstandigheden. In Limburg kom je dan vaak uit op zuidhellingen, waar de warmte tussen opeenvolgende struikenrijen (graften) of in laagtes goed blijft hangen. Zo blijkt het Geuldal oververtegenwoordigd te zijn in de waarnemingen (van Noorden & van Dongen, 2009). In 2009 werden er in Limburg op zes locaties zingende vogels aangetroffen en daarnaast op nog eens twee plekken uitsluitend roepende exemplaren.

Als ons een locatie ter ore kwam, konden we niet zondermeer met onze mistnetten op pad gaan. Eerst moest de terreineigenaar worden opgespoord en moest er toestemming worden verkregen. Gelukkig hadden we van Stichting Het Limburgs Landschap en Staatsbosbeheer op voorhand toestemming om in hun terreinen deze soort te mogen vangen. Wel moesten we een en ander van tevoren met de locale beheerder overleggen. In een aantal gevallen was de vogel al weer vertrokken voordat wij zover waren dat we tot vangen konden overgaan en visten we dus bij wijze van spreken 'achter het net'. Volgens de onderzoekers in Trier zijn Orpheusspotvogels gemakkelijk te vangen door het afspelen van de zang (med. O. Elle). Onze ervaringen zijn echter anders. Van de vier locaties waar nog Orpheusspotvogels aanwezig waren, lukte het slechts op twee plekken om de vogels te vangen. Het is zeker niet zo dat de vogels als een speer op het geluid afkomen en meteen in het net belanden. Ze reageren wel enigszins en komen daarbij voorzichtig dichterbij. Vaak wordt er dan op 10 tot 20 meter afstand van het net gezongen, zonder dat de vogels zich verder verplaatsen. Het viel ons wel op dat zingende vogels regelmatig van zangpost wisselden en daarbij van struik naar struik vlogen. Voordat we begonnen observeerden we de vogels en plaatsten de netten dwars op de vliegrichting tussen twee stuiken. Dit leverde in twee van de vijf gevallen Orpheusspotvogels op.

Na de gevangen vogels van een aluminiumring te hebben voorzien, werd de biometrie bepaald en een viertal donsveertjes van de borst verzameld

voor de DNA-analyse. Daarna werden de vogels weer vrij gelaten (tabel 1). De soortbepaling van deze soort in de hand is vrij gemakkelijk aan de hand van de vleugelmaat. De vleugellengte van de Orpheusspotvogel (levende vogels) varieert tussen de 62 en 71 mm (slechts bij 4,4 % boven de 70 mm) en bij de Spotvogel tussen de 72 en 84 mm (Glutz von Blotzheim & Bauer, 1991). Voorts zijn bij de Spotvogel handpen 10 en de langste handpendekveer ongeveer even lang en bij de Orpheusspotvogel is handpen 10 duidelijk veel langer dan de handpendekveren (Svenson, 1992). Tot zover onze eerste prille ervaringen met deze soort.

Toen wij op 18 juni 2009 afgingen op een melding van een enkele dagen eerder aangetroffen zingende Orpheusspotvogel wisten we niet wat ons boven het hoofd hing. De vogel was nog steeds aanwezig. Dit keer echter nauwelijks zingend, maar wel regelmatig alarmerend. De vogel was vergezeld van een tweede 'spotvogel' en regelmatig bezochten beide vogels een specifieke plek in een vrij grote Vlier. Waarschijnlijk waren ze op dat moment al bezig een nest te bouwen!

Op 23 juni werd bij de desbetreffende vlierstruik een vangpoging ondernomen. Tijdens deze ca. drie kwartier durende vangsessie werd geen enkele spotvogel gehoord of gezien. Enigszins teleurgesteld werd het mistnet afgebroken, in de veronderstelling dat de vogels verdwenen waren. Voor de zekerheid werd toch even goed in de Vlier gekeken en tot grote verbazing van de eerste auteur werd daarin een nest met broedende vogel aangetroffen. Op het moment dat er oogcontact was met de vogel, verliet deze in alle stilte het nest en kon worden vastgesteld dat er vier eieren in

lagen. In vorm, grootte, kleur en tekening waren de eieren niet te onderscheiden van die van een Spotvogel. Het nest bestond hoofdzakelijk uit kunstig in elkaar gevlochten grasstengels, was gevoerd met enkele donsveertjes van niet nader gedetermineerde grotere vogelsoorten en was aan de buitenkant afgewerkt met enkele blaadjes, spinrag en smalle reepjes boomschors (vermoedelijk berk). Uiterlijk was het niet te onderscheiden van het nest van de Spotvogel, waarvan er door B. van Noorden in de afgelopen jaren bij populatiebiologisch onderzoek enkele honderden gevonden zijn. Overhangende bladeren ontrokken het goed aan het zicht. Uitgaande van het vermoeden dat er op 18 juni nog nestbouw plaatsvond, was het legsel op 23 juni net compleet. Vanwege kans op verstoring die in de vroege eifase altijd relatief hoog is, werd besloten om het nest tot in de jongenfase met rust te laten. Bij een broedduur van 12 tot 13 dagen, wat voor deze soort gebruikelijk is (Makatsch, 1976; Cramp, 1992), zouden er op 9 juli jongen moeten zijn. Op die dag lagen inderdaad twee jongen in het nest van ca. 3 dagen oud, geschat op basis van kenmerken van nestjonge Spotvogels (van Noorden, 2007). Van deze jongen zijn enkele biometrische data verzameld. Twee van de vier eieren bleken niet te zijn uitgekomen. Tijdens deze nestcontrole werd er regelmatig gealarmeerd door een van de oudervogels, middels het van Orpheusspotvogels bekende ratelroepje. Op 13 juli waren de jongen oud genoeg om te worden geringd en ook dit keer werd het ratelroepje regelmatig gehoord. Een dag later werd het nest wederom bezocht om enkele donsveertjes van de nestjongen te verzamelen voor het DNA-onderzoek.

Figuur 1. Het belangrijkste verschil tussen Spotvogel (links) en Orpheusspotvogel (rechts) is de handpenprojectie (gedeelte van de top van de handpennen tot aan het begin van de armpennen). Deze is bij de Orpheusspotvogel kort (ook goed te zien in vergelijking met de staart) en bij de Spotvogel lang. Verder heeft de Spotvogel een lichtere vleugelbaan (lichte randen van armpennen) dan Orpheusspotvogel.

Gedurende deze twee dagen werden ook weer metingen aan beide jongen verricht. De gemiddelde vleugellengte, de lengte van pen 8 en het gemiddelde gewicht van beide nestjongen lagen mooi binnen de range van de gemiddelde nestwaarden van die van de Spotvogel (van Noorden, 2007). Hieruit kan voorzichtig worden geconcludeerd dat de jongen zich goed ontwikkelden en geen groeiachterstand vertoonden.

Figuur 2. Het eerste in Nederland gevonden nest met hybride jongen Orpheusspotvogel X Spotvogel. Cotessen, Zuid-Limburg, juli 2009.

Het viel nu op dat naast het ratelroepje ook regelmatig het alarmroepje van een Spotvogel te horen was. Dit gaf aanleiding om de oudervogels tijdens het voeren eens goed te bekijken. De observatie gebeurde op geruime afstand van het nest met behulp van een telescoop. Al snel bleek dat één van de vogels een klassieke Orpheusspotvogel was. Afgaande op de in de periode hiervoor gehoorde typische zang werd ervan uitgegaan dat dit de man was. De daarbij horende partner was echter een gewone Spotvogel! De conclusie was snel getrokken; het ging hier om een geval van hybridisatie. Dat twee van de vier eieren niet waren uitgekomen was toen niet meer vreemd. Eieren van gemengde paren blijken in het algemeen minder levensvatbaar te zijn. Ook bij zeven in Frankrijk vastgestelde hybride broedgevallen werd dit vastgesteld (Faivre & Ferry, 1989). Van de in totaal 32 eieren in die nesten kwamen er slechts elf uit (34%). Een vergelijking met de broedresultaten van Limburgse Spotvogels (eigen gegevens B. van Noorden) leert dat een dergelijk hoog percentage niet uitgekomen eieren uitzonderlijk is bij ongemengde paren. Bij 160 Spotvogel-nesten gevonden in de eifase in de periode 2002-2009 kwam slechts één keer de helft van de eieren niet uit (vier-legsel). Bij vier vijf-legsels kwamen eveneens twee eieren niet uit en

telkens één ei bleef dicht bij 16 vijf-legsels, acht vier-legsels en één drie-legsel. Het verzamelde DNA-materiaal zal in een later stadium definitief moeten bewijzen dat de jongen in het nest een hybride oorsprong hadden. Op 20 juli werd het nest voor het laatst bezocht. De jongen waren uitgevlogen en bleken zich nog in de buurt van de nestlocatie te bevinden, waar zij regelmatig werden gevoerd door beide ouders. Nu we met hybridisatie werden geconfronteerd hadden we een probleem met het invoeren van de soort in POOT. Dit werd echter door het VT snel opgelost door een nieuwe Euringcode voor hybride Spotvogel (moeder) x Orpheusspotvogel (vader) te introduceren. Het is Euringcode 90172 geworden.

Het verschijnsel van hybridisatie tussen beide zustersoorten in de contactzone is niet nieuw. In een deel van Bourgondië (Frankrijk) ten oosten van Dijon werden tussen 1975 en 1988 diverse gevallen van hybridisatie beschreven (Faivre & Ferry, 1989). Gedurende de periode 1962-1988 nam de Spotvogel in dit gebied sterk af (77%) terwijl de Orpheusspotvogel juist toenam. Hybridisatie is extra nadelig voor een soort met een slinkende populatie, omdat het toch al dalende aantal vogels dat aan het broedproces deelneemt ook nog eens een lager aantal zuivere nakomelingen produceert. Recent is middels DNA-onderzoek duidelijk geworden dat de hybridisatie sterk toenam, kort voor de Spotvogel uit een deel van het onderzochte gebied verdween (Secondi et al., 2006). Versterkte hybridisatie kan aldus een vroege aanwijzing zijn voor het opschuiven van de contactzone.

De Franse onderzoekers konden niet verklaren waardoor de populatie van de Spotvogel zo sterk afnam. De voor de hand liggende suggestie dat de Spotvogel wordt verdrongen door de Orpheusspotvogel konden ze niet hard maken. In dit verband dient opgemerkt te worden dat de Spotvogel ook elders in Europa afneemt en dus ook in Nederland (afname met bijna 60% in 1984-2007; SOVON). Dit zijn dus gebieden waar van concurrentie geen sprake kan zijn. Ongetwijfeld wordt deze aantalsontwikkeling voor een deel aangestuurd door de situatie in de Afrikaanse overwinteringsgebieden, iets waarover weinig bekend is. Op de plaatsen waar beide soorten samen in Frankrijk voorkwamen bleek het broedsucces van de Spotvogel echter significant lager te zijn dan van zijn tweelingsoort. Het broedsucces van beide soorten buiten de contactzone vertoonde geen verschil (Auger &

Faivre, 1995). In gebieden waar beide soorten voorkomen blijken zij zich territoriaal ten opzichte van elkaar te gedragen, waardoor hun territoria niet overlappen (Faivre & Auger, 1993). Dit duidt op een sterke verwantschap en competitie tussen beide soorten. Niet alleen zijn er grote overeenkomsten in broedbiologie, voedsel en habitat, maar ook reageren beide soorten sterk op elkaars zang in grote delen van hun verspreidingsgebied (Glutz von Blotzheim & Bauer, 1991). In direct contact en als reactie op de andere soort, verwerken ze zelfs strofes van de zang van de tweelingsoort in hun eigen liedje ('mengzangers'). Ook in Nederland is dit al enkele malen geconstateerd (eigen waarnemingen R. v. Dongen). Directe competitie om voedsel leek bij diverse studies (Faivre & Auger, 1993; Auger & Faivre, 1995) vooralsnog geen aanleiding te zijn voor het verdwijnen van de Spotvogel. Wel waren er aanwijzingen dat selectieve predatie van nesten een rol kan spelen. Spotvogels bezoeken in de jongenfase het nest wat vaker dan Orpheusspotvogels. Door dit opvallende gedrag kan de predatiekans toenemen. Ook liggen de territoria bij Spotvogel meer dan bij Orpheusspotvogel in clusters bij elkaar. Door het zoekgedrag van de predator verhoogt deze clustering eveneens de predatiekansen (Faivre, 1994). Verder onderzoek zal echter moeten uitwijzen in hoeverre een en ander van wezenlijk belang is voor de geconstateerde populatieafname. Een eigen suggestie is dat Orpheusspotvogels misschien beter of sneller in staat zijn om de beste en veiligste broedplekken te bezetten. Dit kan te maken hebben met de timing van de aankomst of met de snelheid waarmee paarvorming en nestbouw starten.

Ook veranderende klimatologische omstandigheden worden wel aangevoerd voor de opmars van de ene en de neergang van de andere soort. Zo wordt in de Climatic atlas of European breeding birds (Huntley et al., 2007) de Orpheusspotvogel aangehaald als soort waarvan het areaal enkele honderden kilometers noordwaarts kan opschuiven, terwijl de Spotvogel juist uit die nieuw bezette gebieden in noordwaartse richting zou verdwijnen. Orpheusspotvogels komen inderdaad voor in een zone die begrensd wordt door de 19 en 30 graden Celsius juli-isotherm, terwijl de Spotvogel globaal tussen de 15 en 25 graden juli-isotherm voorkomt (Cramp, 1992). Verschuiving van deze zones zou dan tot verschuiving van het areaal van de soorten kunnen leiden. Een en ander is wellicht een duister

voorteken voor het toekomstige lot van de Zuid-Limburgse en wellicht later de Nederlandse Spotvogels.

Tot slot doen we een oproep aan het Nederlandse ringersgilde om, indien ze het geluk hebben om een Orpheusspotvogel in hun net te ontdekken, van deze vogel de biometrie (vleugel, P8, tars, gewicht, vetgraad en zo mogelijk het geslacht), de vangdatum en de locatie te noteren en die naar Boena van Noorden te sturen. We zorgen er dan vervolgens voor dat dit materiaal bij de Duitse onderzoekers terecht komt.

Literatuur

- Auger P.M. & B. Faivre, 1995. A spatial model of interspecific competition and selective predation: the case of the two Hippolais. *Acta Biotheoretica* 43: 41-52.
- Cramp S. (ed.), 1992. *The Birds of the Western Palearctic* Vol. VI. Oxford University Press, Oxford.
- Faivre, B., 1994. Hippolais icterina & Hippolais polyglotta pag. 556-559. In: Yaetman-Berthelot, D. (ed.). *Nouvel atlas des oiseaux nicheurs de France 1985-1989*. Société Ornithologique de France, Paris.
- Faivre B. & P.M. Auger, 1993. Competition and predation models applied to the case of the sibling birds species of Hippolais in Burgundy. *Acta Biotheoretica* 41: 23-33.
- Faivre B. & C. Ferry, 1989. La régression du Grand Contrefaisant Hippolais icterina en Bourgogne. *Aves* 26: 153-166.
- Glutz von Blotzheim U.N. & K. M. Bauer, 1991. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas* Band 12/1, Passeriformes (3. Teil): Sylviidae, AULA-Verlag Wiesbaden.
- Huntley B., R.H. Green, Y.C. Collingham & S.G. Willis, 2007. *A climatic atlas of European breeding birds*. Durham University, RSPB & Lynx Edicions, Barcelona.
- Makatsch W., 1976. *Die Eier der Vögel Europas*. Band 2. Neumann Verlag, Leipzig, Radebeul.
- van Noorden B., 2007. Leeftijdsoepaling en groei van nestjonge Spotvogels. *Limosa* 80: 157-163.
- van Noorden B. & R. van Dongen, 2009. Gemengd broedgeval Spotvogel x Orpheusspotvogel en het voorkomen van de Orpheusspotvogel in Limburg tot 2009. *Limburgse Vogels* 19: 1-10.
- Secondi J., B. Faivre & S. Bensch, 2006. Spreading introgression in the wake of a moving contact zone. *Molecular Ecology* 15(9): 2463-2475.
- Svensson L., 1992. *Identification guide to European passerines*. Lullula, Sweden.

*Boena van Noorden, Maassingel 144, 5751 VS, Deurne
Ruud van Dongen, Taalstraat 162, 5261 BJ, Vught.*

*Delen van dit artikel zijn eerder verschenen in
Limburgse Vogels (van Noorden & van Dongen,
2009).*

Ringverslag 2009

Henk van der Jeugd & Woutéra van Andel

In het hier gepresenteerde overzicht zijn alle ring- en terugmeldgegevens verwerkt zoals bekend bij het Vogeltrekstation op 30 juni 2010. De gepresenteerde gegevens zijn grotendeels nog niet gechecked op fouten. Ten opzichte van eerdere ringverslagen is een aantal zaken gewijzigd. Er wordt nu, naast het aantal pullen en het aantal vogroeide vogels, ook het aantal eerste kalenderjaar vogels dat geringd werd genoemd in het overzicht. Bij de terugmeldingen wordt nu onderscheid gemaakt tussen terugmeldingen van vogels met een Nederlandse ring in het buitenland, vogels met een buitenlandse ring in Nederland, en vogels met een Nederlandse ring in Nederland.

Een aantal soorten dat in eerdere ringverslagen voorkwam is verdwenen omdat duidelijk is geworden dat de waarnemingen van deze soorten op invoerfouten beruiste (o.a. Boskoekoek). Ook was in eerdere verslagen ten onrechte een aantal vogels dat met Nederlandse ringen werd geringd in het buitenland opgenomen. Deze waarnemingen zijn in het huidige verslag niet meegenomen. Het opschonen van het ringverslag en de database is nog niet afgerond. Een aantal soorten staat in dit verslag tussen haakjes omdat de juistheid van deze waarnemingen nog geverifieerd moet worden. Het betreft o.a. de waarnemingen van 13 Haakbekken en een groot aantal waarnemingen van soorten die niet door het CDNA aanvaard werden of nooit zijn ingediend. Zo strookt het grote aantal geringde Roodsterblauwborsten niet met de opgave van het aantal aanvaarde ringvangsten van deze soort zoals bekend bij het CDNA. In een volgend verslag zal dit werk naar alle waarschijnlijkheid zijn afgerond.

Verklaring van de gebruikte termen

Geringd (*ringed*):

Pull: nestjong, nog niet vliegvlug (euringcode 1)

Pull: nestling or chick, unable to fly (euringcode 1)

1kj: eerste kalenderjaar (euringcode 3)

1kj: first calendar year (euringcode 3)

Vg: volgroeid (euringcode 2 en >3)

Vg: full grown + adult (euringcode 2 and >3)

Teruggemeld (*recoveries and recaptures*)

NL-b: Nederlandse ring teruggemeld in het buitenland.

NL-b: Dutch ring recovered abroad

b-NL: Buitenlandse ring teruggemeld in Nederland

b-NL: Foreign ring recovered in the Netherlands

NL-NL: Nederlandse ring teruggemeld in Nederland

NL-NL: Dutch ring recovered in the Netherlands

Totaal: Totaal aantal terugmeldingen

Totaal: total number of recoveries

In 2009 werden 237.848 vogels geringd in Nederland, voor zover nu bekend. We verwachten dat dit aantal nog zal gaan stijgen wanneer ook achterstallige ringgegevens zijn ingevoerd. De invoering van GRIEL heeft er waarschijnlijk toe geleid dat er enige achterstand bij het invoeren is ontstaan. In totaal zijn er meer dan 10 miljoen vogels geringd in Nederland sinds 1911, waarvan bijna 7 miljoen ingevoerd zijn in de database.

Er werden 74.291 terugmeldingen gerapporteerd, waarvan het merendeel vogels betrof die in Nederland geringd en teruggemeld werden. In totaal zijn er nu meer dan 1,3 miljoen terugmeldingen bekend, en deze zijn alle ingevoerd in de database.

Opvallend waren ringvangsten van ondermeer Ruigpootbuizerd (1), Oehoe (2 pullen), Noordse Nachtegaal (1), Blauwstaart (1), Veldrietzanger (2), Struikrietzanger (1) en Siberische Sprinkhaan zanger (1). Ook opvallend waren het geringe aantal Strandplevierpullen (6), en het ontbreken van Kempphaanpullen, hetgeen de droevige staat van deze soorten als broedvogel in Nederland illustreert.

Henk van der Jeugd & Woutéra van Andel

Code soort	Geringd					Teruggemeld							
	2009			1911-2009	2009			1911-2009					
	pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
00020 Roodkeelduiker					27					1	13	4	17
00030 Parelduiker					6						1	3	1
00040 IJsduiker					2								
00050 Geelsnavelduiker					2								
00070 Dodaars		1	1	2	1.148			5	5	13	14	120	147
00090 Fuut		3	3	6	1.221					24	12	7.341	7.377
00100 Roodhalsfuut					8					1	1	4	6
00110 Kuifduiker					3						1	3	4
00120 Geoorde Fuut					11						2		2
00220 Noordse Stormvogel					92					4	135	7	146
00430 Grauwe Pijlstormvogel					2								
00460 Noordse Pijlstormvogel					1						4		4
00520 Stormvogeltje					14					1	2		3
00550 Vaal Stormvogeltje		1		1	28								
00710 Jan-van-gent					216		1		1	12	233	25	270
00720 Aalscholver	117	3	1	121	12.492	5	15	5	25	1.253	1.575	875	3.703
00722 (Grote Aalscholver)			1	1	2								
00800 Kuifaalscholver					33						56		56
00950 Roerdomp			2	2	647					30	19	73	122
00980 Woudaap					1.626					15	5	19	39
01040 Kwak	3			3	31			3	3	1	8	8	17
01190 Kleine Zilverreiger					193			15	15	5	4	277	286
01210 Grote Zilverreiger					5		1		1		1		1
01220 Blauwe Reiger		11	12	23	31.105	1	4	15	20	937	413	4.333	5.683
01240 Purperreiger	99		1	100	13.783	1			1	463		176	639
01259 Reiger sp.					1								
01310 Zwarte Ooievaar					9	3	1		4	3	14	2	19
01340 Ooievaar	511	18	1	530	11.287	88	28	777	893	3.903	796	19.549	24.248
01360 Zwarte Ibis											2		2
01440 Lepelaar	504		4	508	8.252	2240	2	1178	3420	24.580	53	48.655	73.288
01520 Knobbelzwaan	110	31	47	188	21.536	33	6	224	263	932	690	12.151	13.773
01530 Kleine Zwaan					571		1		1	69	1.842	179	2.090
01531 Fluitzwaan										1			1
01540 Wilde Zwaan					74		16	1	17	1	198	5	204
01560 Zwaangans					1						1		1
01570 Rietgans sp.					14.625	2			2	1.766	1.871	561	4.198
01571 Taigarietgans					6					1	4	1	6
01574 Toendarietgans		33	194	227	2.485	21			21	155	63	31	249
01580 Kleine Rietgans					1.994		2		2	232	85	83	400
01590 Kolgans		174	1.411	1.585	47.130	119		57	176	11.744	610	12.964	25.318
01591 Kolgans spp. <i>albifrons</i>		2	2	4	6						4		4
01592 Groenlandse Kolgans					2					2			2
01600 Dwerggans					14						132		132
01610 Grauwe Gans	5	436	753	1.194	3.553	1	2	113	116	528	4.927	43.639	49.094
01613 Soepgans			23	23									
01620 Indische Gans		5	2	7	7						10		10
01630 Sneeuwvangans											1		1
01659 Gans sp.		2	2	4	4								
01660 Canadese Gans	2	14	96	112	272		1	4	5	2	82	18	102
01670 Brandvangans	7	40	108	155	8.771	7	9	9	25	524	384	508	1.416
01681 Zwartbuikrotgans			5	5	2.065	1	2	20	23	62	168	912	1.142
01682 Witbuikrotgans											2		2
01690 Roodhalsvangans					3					1	2	2	5
01700 Nijlvangans	53	17	17	87	518		1	664	665		48	1.861	1.909
01710 Casarca											1		1
01730 Bergeend		6	1	7	2.056		5		5		356	181	591
01770 Carolinaeend					6								

code	Soort	Geringd					Teruggemeld							
		2009			1911-2009	2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
01780	Mandarijneend	9	4	16	29	213			277	277	3	1	2.203	2.207
01790	Smient		1	26	27	28.183	6	1	1	8	2.331	165	848	3.344
01820	Krakeend		1	17	18	2.462	2		3	5	247	92	115	454
01840	Wintertaling		2	92	94	57.036	5			5	7.189	955	2.446	10.590
01860	Wilde Eend	1	13	279	293	38.297		2	166	168	2.150	2.480	5.448	10.078
01890	Pijlstaart					12.754					1.696	120	900	2.716
01900	Bahamapijlstaart					19								
01910	Zomertaling					6.411					688	19	153	860
01940	Slobeend					7.701	1			1	1.007	169	310	1.486
01949	Eend sp.					113					2			2
01960	Krooneend					132					3	4	26	33
01980	Tafeleend		1		1	908		1		1	93	234	73	400
02020	Witoogeend					5					1		1	2
02030	Kuifeend		2	4	6	3.880			1	1	185	653	262	1.100
02040	Topper					58					1	33	1	35
02060	Eider			2	2	21.790	1		17	18	1.115	321	7.696	9.132
02130	Zwarte Zee-eend					686	1			1	8	4	18	30
02150	Grote Zee-eend					69						3	1	4
02180	Brilduiker					28					3	40	1	44
02190	Kokardezaagbek											1		1
02200	Nonnetje					30					6			6
02210	Middelste Zaagbek					17						21	2	23
02230	Grote Zaagbek					17					1	13		14
02310	Wespendief	77		11	88	1.169	1		1	2	27	6	36	69
02380	Zwarte Wouw					4						4		4
02390	Rode Wouw					19					1	8	2	11
02430	Zeearend					7						6		6
02510	Vale Gier					2						2		2
02550	Monniksgier					1						1		1
02600	Bruine Kiekendief	328	1	2	331	17.947			7	7	264	60	495	819
02610	Blauwe Kiekendief	30		1	31	3.012		1	2	3	77	21	245	343
02630	Grauwe Kiekendief	62		4	66	1.554					73	9	44	126
02670	Havik	553	17	13	583	24.162	5	1	101	107	185	66	2.311	2.562
02690	Sperwer	803	53	53	909	41.294	10	7	94	111	674	741	4.489	5.904
02692	Siberische Sperwer					1								
02870	Buizerd	912	91	203	1.206	42.558	16	3	267	286	552	440	4.779	5.771
02871	Steppebuizerd					1								
02900	Ruigpootbuizerd			1	1	25					1	8	3	12
02920	Schreeuarend											1		1
02940	Steppenarend					2								
02979	Arend sp.					1								
02980	Dwergarend					1								
03010	Visarend					11						15	1	16
03040	Torenvalk	2.715	362	338	3.415	130.878	24	18	515	557	1.975	800	15.161	17.936
03070	Roodpootvalk					6							1	1
03090	Smelleken			2	2	180					7	20	10	37
03092	IJslands Smelleken					1								
03100	Boomvalk	83	1	3	87	3.363			1	1	55	11	117	183
03200	Slechtvalk	61		1	62	445	1	4	8	13	12	151	94	257
03320	Korhoen		26		26	497			1	1			76	76
03580	Rode Patrijs					10						1		1
03670	Patrijs		11	4	15	2.237					6		82	88
03700	Kwartel		24	143	167	1.356	3	2	2	7	25	9	31	65
03940	Fazant		1	6	7	3.816					3	10	611	624
04070	Waterral		554	178	732	12.955	1		36	37	47	20	881	948
04080	Porseleinhoen		30	22	52	1.026			3	3	11	3	15	26
04100	Klein Waterhoen					29								

code	soort	Geringd				Teruggemeld								
		2009		1911-2009		2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
04110	Kleinst Waterhoen					16								
04210	Kwartelkoning		1	4	5	688			1	1	5	3	41	49
04240	Waterhoen		61	39	100	26.234	1	3	15	19	301	146	1.580	2.027
04290	Meerkoet	7	28	41	76	24.443			251	251	427	243	44.563	45.233
04330	Kraanvogel					2						2		2
04460	Grote Trap					1				1	31			32
04500	Scholekster	403	74	379	856	91.923	9	26	269	304	1.726	1.163	15.367	18.256
04550	Steltkluut					98					3	5	1	9
04560	Kluut	111		4	115	18.191	1		45	46	297	130	754	1.118
04590	Griel					15					2	3		5
04690	Kleine Plevier	70	2	35	107	5.047	2		80	82	59	11	340	410
04700	Bontbekplevier	11	3	8	22	4.730	1		9	10	75	64	1.453	1.592
04701	Bontbekplevier ssp. <i>hiaticula</i>					35								
04702	Toendrabontbekplevier					14								
04770	Strandplevier	6			6	5.670					57	38	748	843
04820	Morinelplevier					45						1		1
04840	Amerikaanse Goudplevier					1								
04850	Goudplevier		1.378	2.825	4.203	121.266	24		76	100	1.752	54	1.609	3.415
04851	Zuidelijke Goudplevier					1								
04860	Zilverplevier		5	33	38	3.339			1	1	34	19	68	121
04870	Sporenkievit					2								
04930	Kievit	1.200	96	349	1.645	173.186	4		74	78	3.420	187	3.283	6.890
04960	Kanoet		11	279	290	13.863	4	1		5	145	457	244	846
04961	Kanoet (canutus)					9						1		1
04962	Groenlandse Kanoet					124					1	1	2	4
04970	Drieteenstrandloper		13	42	55	2.440	1			1	12	24	7	43
05010	Kleine Strandloper		3		3	800					5	9	1	15
05020	Temmincks Strandloper					29						1		1
05080	Siberische Strandloper					1								
05090	Krombekstrandloper			6	6	814					10	4		14
05100	Paarse Strandloper					655					4	22	214	240
05120	Bonte Strandloper		35	442	477	49.040	1	10	6	17	493	1.036	635	2.164
05121	Bonte Strandloper ssp. <i>alpina</i>					292								
05122	Arctische Bonte Strandloper					7								
05123	Zuidelijke Bonte Strandloper					178								
05140	Breedbekstrandloper					8								
05160	Blonde Ruiter					1								
05170	Kemphaan		26	640	666	28.052	3	5	23	31	400	124	415	939
05180	Bokje		3	33	36	1.155	1		2	3	31	1	30	62
05190	Watersnip		102	155	257	14.214			2	2	535	147	252	934
05200	Poelsnip					5								
05270	Grote Grijze Snip					1								
05290	Houtsnip		16	64	80	2.398	3	1	5	9	226	40	110	376
05320	Grutto	171		62	233	42.919	4	3	6	13	747	62	1.058	1.867
05321	Grutto ssp. <i>limosa</i>	502	10	138	650	0								
05322	IJslandse Grutto					14						4		4
05340	Rosse Grutto		6	861	867	13.851	3	1	31	35	84	61	254	399
05380	Regenwulp		1	12	13	3.089					56	18	7	81
05410	Wulp	16	12	20	48	9.775		1	3	4	414	74	300	788
05450	Zwarte Ruiter		4	5	9	605					14	4		18
05460	Tureluur	245	84	120	449	28.184		4	57	61	385	212	1.088	1.685
05461	Tureluur ssp. <i>totanus</i>					0								
05462	IJslandse Tureluur		1	1	2	1.229					16	13	43	72
05480	Groenpootruiter		16	36	52	2.081	2			2	60	10	6	76
05530	Witgat		110	55	165	3.363			2	2	19	8	14	41
05540	Bosruiter		6	14	20	624					8	6	1	15
05560	Oeverloper		22	11	33	3.520					20	21	20	61

code	soort	Geringd					Teruggemeld							
		2009			1911-2009	2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
05610	Steenloper		41	144	185	8.788	7	17	185	209	73	895	5.902	6.870
05640	Grauwe Franjepoot					61								
05650	Rosse Franjepoot					2								
05659	strandloper sp.					4								
05660	Middelste Jager					3						1	1	
05670	Kleine Jager					10					8		8	
05680	Kleinste Jager					8						1	1	
05690	Grote Jager					56					150	2	152	
05750	Zwartkopmeeuw	37		5	42	3.861	29	6	11	46	944	65	175	1.184
05760	Lachmeeuw					1						1		1
05780	Dwergmeeuw					198					1	14	6	21
05820	Kokmeeuw	1.434	361	2.930	4.725	264.168	210	1.064	15.436	16.710	7.881	36.705	143.818	188.404
05850	(Dunbekmeeuw)			2	2	14						1		1
05900	Stormmeeuw	72	39	368	479	62.385	9	75	105	189	1.345	3.690	4.026	9.061
05902	Russische Stormmeeuw			27	27	46			16	16	1	2	48	51
05910	Kleine Mantelmeeuw	856	101	573	1.530	33.772	34	66	123	223	542	1.219	2.473	4.234
05911	Baltische Mantelmeeuw					6						4	1	5
05912	Britse Kl. Mantelmeeuw	51		56	107	4.121	3	2	10	15	95	151	345	591
05920	Zilvermeeuw	304	96	243	643	106.731	18	93	234	345	2.926	9.108	24.260	36.924
05921	Scandinavische Zilvermeeuw					98		1		1	5	127	43	175
05922	Heuglins Meeuw					0								
05926	Geelpootmeeuw	4		1	5	67		11		11	1	99	11	111
05927	Pontische Meeuw	2			2	49		4	2	6	1	46	7	54
05980	Kleine Burgemeester					3							1	1
05990	Grote Burgemeester					10								
06000	Grote Mantelmeeuw	6		7	13	522	1	12	17	30	23	908	116	1.047
06009	meeuw sp.					1								
06010	(Ross' Meeuw)					1							1	1
06020	Drieteenmeeuw			1	1	82					1	120	3	124
06050	Lachstern					5								
06060	Reuzenstern	1	1		2	174		55		55		854		854
06110	Grote Stern	1.673	1	30	1.704	66.273	34	3	20	57	1.518	893	6.206	8.617
06140	Dougalls Stern											2		2
06150	Visdief	1.748	55	385	2.188	151.856	28	31	129	188	1.299	1.247	7.700	10.246
06160	Noordse Stern	51	1	50	102	7.254		2	34	36	39	51	489	579
06240	Dwergstern	100	1	1	102	4.942	8	3	8	19	87	44	180	311
06259	stern sp.					133								
06260	Witwangstern					443								
06270	Zwarte Stern	9	74	372	455	13.941	3	3	21	27	44	31	344	419
06280	Witvleugelstern					401								
06340	Zeekoet	1		28	29	3.298	1	1	2	4	51	468	176	695
06359	Alk sp.					21							1	1
06360	Alk			1	1	234					1	140	10	151
06380	Zwarte Zeekoet											2		2
06470	Kleine Alk					13								
06540	Papegaaiduiker					381					1	11		12
06680	Holenduif	125	8	84	217	9.155			12	12	18	28	427	473
06700	Houtduif	19	266	57	342	12.292			19	19	155	81	1.001	1.237
06840	Turkse Tortel	2	79	120	201	14.480			20	20	78	57	783	918
06870	Zomertortel		6	6	12	4.248			1	1	93	4	67	164
06919	Tortel sp.												1	1
07120	Halsbandparkiet					28							2	2
07240	Koekoek	18	10	5	33	2.131			2	2	25	12	55	92
07350	Kerkuil	2.807	8	129	2.944	86.235	38	16	1.090	1.144	940	805	19.377	21.122
07351	Witte Kerkuil					1							6	6
07390	Dwergooruil					1								

code	soort	Geringd				Teruggemeld								
		2009		1911-2009		2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
07440	Oehoe	2			2	8						3	2	5
07570	Steenuil	2.490	13	390	2.893	35.556	4		791	795	54	75	9.612	9.741
07610	Bosuil	213	5	31	249	16.173	3	1	102	106	75	54	2.924	3.053
07670	Ransuil	45	21	59	125	15.422	1	1	78	80	175	140	2.261	2.576
07680	Velduil	12	4		16	2.098			1	1	41	11	157	209
07700	Ruigpootuil					3						1		1
07780	Nachtzwaluw	24	1	25	50	423			3	3	5	1	9	15
07950	Gierzwaluw	286	41	164	491	21.071	1		16	17	37	10	488	535
08310	Ijsvogel		127	19	146	4.678			35	35	54	123	500	677
08400	Bijeneter					8								
08460	Hop					18							3	3
08480	Draaihals		14	9	23	1.534					4	5	33	42
08550	Grijskopspecht					1								
08560	Groene Specht		8	6	14	1.959			4	4	1	3	201	205
08630	Zwarte Specht	25			25	922					5	11	36	52
08760	Grote Bonte Specht	3	209	102	314	9.240			107	107	8	9	1.605	1.622
08830	Middelste Bonte Specht					14								
08870	Kleine Bonte Specht		14	5	19	502			2	2	1	1	44	46
09610	Kalanderleeuwerik					1								
09680	Kortteenleeuwerik					7								
09720	Kuifleeuwerik					552					1		2	3
09740	Boomleeuwerik		4	49	53	1.711					3	3	28	34
09760	Veldleeuwerik	238	31	1.359	1.628	90.115	1		6	7	113	35	464	612
09780	Strandleeuwerik		2	9	11	454						1	1	2
09799	leeuwerik sp.					19								
09810	Oeverzwaluw		2.161	2.147	4.308	121.101	3	6	1310	1319	431	448	16.040	16.919
09920	Boerenzwaluw	4.577	8.951	1.598	15.126	578.517	12	9	798	819	809	290	13.956	15.055
10010	Huiszwaluw	424	136	217	777	30.052			7	7	24	30	721	775
10019	Zwaluw sp.	5			5	9								
10020	Grote Pieper		4	1	5	86					1		1	2
10040	Mongoolse Pieper					1								
10050	Duinpieper					74								
10080	Siberische Boompieper					1								
10090	Boompieper		92	67	159	10.843			6	6	9	4	144	157
10110	Graspieper	13	1.357	707	2.077	188.736			28	28	391	85	646	1.122
10120	Roodkeelpieper					4								
10140	waterpieper/oeverpieper					80						3		3
10141	Waterpieper		38	14	52	822						2	4	6
10142	Oeverpieper					4	1		1			2		2
10143	Oeverpieper spp. littoralis		24	28	52	2.002					3	17	6	26
10159	pieper sp.													
10170	Gele kwikstaart	37	323	38	398	13.855			23	23	16	2	76	94
10172	Engelse Kwikstaart					81								
10173	Noordse Kwikstaart					45					1			1
10180	Citroenkwikstaart					1								
10190	Grote Gele Kwikstaart	85	341	20	446	6.268	2	2	6	10	16	32	31	79
10200	Witte Kwikstaart	44	171	133	348	30.107			8	8	95	85	304	484
10201	W. Kwikstaart spp. alba		2	2	4									
10202	Rouwwikstaart			4	4	330		1		1	2	3	1	6
10239	kwikstaart sp.					10								
10480	Pestvogel					166					5	16	5	26
10500	Waterspreeuw					20					1	1		2
10503	Roodbuikwaterspreeuw					2								
10660	Winterkoning	10	1.507	901	2.418	97.585			1.190	1.190	33	29	22.258	22.320
10840	Heggenmus	12	2.448	855	3.315	110.130	1	3	1.006	1.010	71	156	15.640	15.867
10940	Alpenheggenmus					1								
10990	Roodborst	29	8.538	1.532	10.099	236.006	12	11	1.837	1.860	477	555	24.323	25.355

code	soort	Geringd				Teruggemeld								
		2009			1911-2009	2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
11030	Noordse Nachtegaal			1	1	25								
11040	Nachtegaal		686	117	803	17.591			229	229	53	7	1.569	1.629
11060	Blauwborst		343	114	457	11.614		3	148	151	76	38	2.299	2.413
11061	(Roodsterblauwborst)		1		1	133						1	5	6
11062	Witsterblauwborst		303	159	462	6.470		4	172	176	76	91	2.598	2.765
11130	Blauwstaart		1		1	5							9	9
11170	Perzische Roodborst					2							2	2
11210	Zwarte Roodstaart		25	9	34	6.292			2	2	20	9	34	63
11220	Gekraagde Roodstaart	196	234	141	571	58.513		2	35	37	103	52	818	973
11289	roodstaart sp.					35								
11370	Paapje		34	6	40	8.817					13	6	76	95
11390	Roodborsttapuit	19	177	41	237	10.920			25	25	42	8	224	274
11394	Aziatische Roodborsttapuit					3								
11460	Tapuit	236	27	22	285	9.905			684	684	18	3	1.483	1.504
11462	Groenlandse Tapuit		10	2	12	247							4	4
11700	Goudlijster					2							1	1
11860	Beflijster		7	18	25	927					9	3	13	25
11862	Alpenbeflijster					13								
11870	Merel	90	6.448	3.967	10.505	310.172	30	7	2.027	2.064	1.254	943	38.695	40.892
11950	Vale Lijster					5								
11970	Roodkeel- of Zwartkeellijster					1								
11980	Kramsvogel		182	532	714	32.648	1	2	6	9	226	92	201	519
12000	Zanglijster	24	2.728	456	3.208	122.119	9	2	224	235	1.031	165	3.917	5.113
12001	Oostelijke Zanglijster		40	3	43	1.311					3		2	5
12002	Zanglijster ssp. <i>clarkei</i>			33	6	39								
12010	Koperwiek		1.635	1.110	2.745	104.966	2	1	74	77	479	91	1.326	1.896
12012	IJslandse Koperwiek		1		1	25								
12020	Grote Lijster		5	5	10	9.297					138	15	141	294
12069	Lijster sp.					3								
12200	Cetti's Zanger		14	12	26	180			11	11	2	5	50	57
12260	Graszanger					12								
12330	Siberische Sprinkhaanzanger		1		1	7								
12350	Kleine Sprinkhaanzanger					2								
12360	Sprinkhaanzanger		986	125	1.111	16.279	5		155	160	58	15	1.764	1.837
12370	Krekelzanger					4							1	1
12380	Snor		185	22	207	6.383	4		17	21	23	4	274	301
12410	(Zwartkoprietzanger)					2								
12420	Waterrietzanger		23	1	24	565			1	1	5	1	4	10
12430	Rietzanger		3.218	767	3.985	88.168	27	23	775	825	768	384	8.450	9.602
12470	Veldrietzanger			2	2	147							1	1
12480	Struikrietzanger		1		1	14			1	1			2	2
12500	Bosrietzanger		842	373	1.215	42.061	5	1	158	164	118	85	4.226	4.429
12510	Kleine Karekiet	428	14.281	2.796	17.505	524.261	101	53	2.403	2.557	5.486	2.412	56.109	64.007
12512	Kaspische Kleine Karekiet					1								
12530	Grote Karekiet		6	8	14	7.347			2	2	46	38	348	432
12549	karekiet sp.					69								
12550	Vale Spotvogel					2								
12560	Kleine Spotvogel					7								
12590	Spotvogel	165	145	134	444	16.237			63	63	16	15	662	693
12600	Orpheusspotvogel			3	3	16								
12650	Baardgrasmus					10					1			1
12670	Kleine Zwartkop					2								
12730	Sperwergrasmus		14	1	15	387			2	2			26	26
12740	Braamsluiper		590	444	1.034	20.936		2	186	188	29	23	1.732	1.784
12742	Siberische Braamsluiper					4								
12750	Grasmus		1.774	553	2.327	46.617	1		462	463	58	26	4.379	4.463
12760	Tuinfluit	33	2.187	739	2.959	98.150	2	3	400	405	257	197	7.662	8.116

code	soort	Geringd				Teruggemeld								
		2009		1911-2009		2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	Totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
12770	Zwartkop	3	15.480	3.182	18.665	287.719	35	10	771	816	1.237	930	10.271	12.438
12779	grasmus sp.					1								
12930	Grauwe Fitis					28								
12930	Grauwe Fitis					19								
12950	Noordse Boszanger					18								
12980	Pallas' Boszanger		1		1	59			1	1			2	2
13000	Bladkoning		8	19	27	785	1		2	3	2		48	50
13001	Bladkoning sp. <i>inornatus</i>					5								
13002	Humes Bladkoning					1								
13010	Raddes Boszanger					15							1	1
13030	Bruine Boszanger		2	1	3	31						1	5	6
13070	Bergfluitier					5							1	1
13080	Fluiter	6	6		12	1.513					1		7	8
13110	Tjiftjaf	4	4.529	3.475	8.008	192.932	7	3	1.021	1.031	342	208	16.120	16.670
13112	Tjiftjaf ssp. <i>fulvescens</i>					18							2	2
13113	Siberische Tjiftjaf		4	3	7	18								
13114	Scandinavische Tjiftjaf		6	9	15	153			1	1		1	10	11
13115	(Iberische Tjiftjaf)			1	1	1								
13120	Fitis	6	3.743	2.207	5.956	245.354	2	16	1.659	1.677	256	169	25.763	26.188
13122	Noordse Fitis					34							3	3
13123	Fitis ssp. <i>yakutensis</i>					2								
13129	zanger sp.					12								
13140	Goudhaan		1.050	258	1.308	115.771	2		132	134	124	167	5.584	5.875
13150	Vuurgoudhaan		719	132	851	12.290	1		93	94	7	12	885	904
13350	Grauwe Vliegenvanger	92	58	47	197	19.159			14	14	27	6	447	480
13369	vliegenvanger sp.					7								
13430	Kleine Vliegenvanger		2		2	107							3	3
13480	Withalsvliegenvanger					3								
13490	Bonte Vliegenvanger	5.218	77	426	5.721	310.751	2	1	395	398	240	109	9.572	9.921
13640	Baardman		822	1.889	2.711	88.111		3	362	365	92	42	6.324	6.485
14130	(Blauwvleugelminla)					1								
14280	(Withals-kuiftimalie)					1								
14370	Startaar	9	384	1.159	1.552	52.234			504	504	20	28	9.552	9.600
14371	Witkopstaartmees			1	1	79							9	9
14400	Glanskop	214	53	38	305	20.409			72	72		4	2.625	2.629
14420	Matkop	7	143	39	189	27.222			68	68	1	9	3.706	3.716
14540	Kuifmees		34	34	68	7.420			36	36		2	1.071	1.073
14610	Zwarte Mees	492	28	110	630	91.046	1		88	89	74	102	3.187	3.363
14620	Pimpelmees	3.051	5.946	2.712	11.709	418.360	11	19	3.414	3.444	230	442	54.031	54.703
14623	Pleskes Mees					1								
14640	Koolmees	6.950	6.654	3.816	17.420	800.443	11	6	4.891	4.908	415	648	105.167	106.230
14669	mees sp.					391							4	4
14790	Boomklever	1.307	29	164	1.500	23.125			131	131	3	8	2.934	2.945
14860	Taigaboombkruiper		1	3	4	261			1	1			18	18
14864	Taigaboombkruiper ssp. <i>macroductyla</i>			1	1									
14870	Boombkruiper	7	197	158	362	12.374			109	109		2	1.454	1.456
14900	Buidelmees		5	5	10	1.124					68	29	79	176
15080	Wielewaal		1		1	612					7		6	13
15150	Grauwe Klauwier		1	2	3	5.478					7	4	510	521
15200	Klapekster		1	4	5	730					7	5	250	262
15230	Roodkopklauwier					34								
15390	Gaai	1	71	92	164	7.966			16	16	34	26	921	981
15490	Ekster	4	31	20	55	9.002			5	5	2	4	920	926
15570	Notenkraker					110					6	3	9	18
15571	Europese Notenkraker												2	2
15600	Kauw	87	131	229	447	29.534	2	1	85	88	60	214	2.666	2.940
15630	Roek		1	6	7	4.454					33	40	282	355

code	soort	Geringd				Teruggemeld								
		2009			1911-2009	2009				1911-2009				
		pull	1 kj	vg	totaal	totaal	NL-b	b-NL	NL-NI	totaal	NL-b	b-NL	NL-NL	totaal
15671	Zwarte Kraai	17	16	9	42	9.608			4	4	32	9	4.282	4.323
15673	Bonte Kraai					400					22	49	4	75
15720	Raaf	11			11	405			1	1	3	1	42	46
15820	Spreeuw	1.007	2.670	990	4.667	683.164	3	7	64	74	6.002	2.751	5.992	14.745
15840	Roze Spreeuw					4								
15910	Huismus	65	1.297	1.044	2.406	34.658			14.475	14.475	1	4	35.780	35.785
15980	Ringmus	454	250	886	1.590	142.757		3	166	169	136	169	3.585	3.890
16330	Rodoogvireo					5								
16360	Vink	7	1.639	1.914	3.560	322.398	5	4	296	305	1.347	492	5.587	7.426
16380	Keep		192	731	923	124.612	4	1	52	57	559	263	1.588	2.410
16400	Europese Kanarie		2	2	4	2.170			2	2	16	5	34	55
16490	Groenling		830	2.168	2.998	158.103	8	12	451	471	781	813	12.223	13.827
16530	Putter	5	76	89	170	20.130			4	4	150	50	181	381
16540	Sijs		201	694	895	162.303	8	3	16	27	1.174	895	3.719	5.788
16600	Kneu	14	273	267	554	101.861		2	23	25	536	164	608	1.308
16620	Frater		27	20	47	31.723			3	3	535	327	558	1.420
16630	Barmsijs		11	64	75	8.887			1	1	44	50	90	184
16631	Grote Barmsijs		4	43	47	29.804			4	4	165	39	292	496
16632	Groenlandse Barmsijs					2								
16634	Kleine Barmsijs		49	41	90	15.299			34	34	170	31	726	927
16640	Witstuitbarmsijs					94							3	3
16650	Witbandkruisbek					8								
16660	Kruisbek			9	9	4.803					7	9	82	98
16680	Grote Kruisbek					26								
16790	Roodmus		1		1	158							41	41
16990	(Haakbek)					13								
17100	Goudvink		215	240	455	14.690	1		200	201	23	11	2.470	2.504
17101	Noordse Goudvink					505						1	50	51
17170	Appelvink		9	40	49	1.493			5	5	15	8	46	69
18470	IJsgors		1	5	6	1.359			1	1	4	1	5	10
18500	Sneeuwgors		29	38	67	4.048			2	2	9	15	46	70
18501	Sneeuwgors ssp. <i>nivalis</i>		10		10									
18502	IJlandse Sneeuwgors		27	26	53									
18530	Maskergors					3								
18560	Witkopgors					20								
18570	Geelgors		113	180	293	14.126			4	4	28	31	163	222
18660	Ortolaan		1		1	472					2		1	3
18670	Steenortolaan					1								
18700	Geelkeelgors					1								
18710	Geelbrauwgors					1								
18730	Bosgors			1	1	17							6	6
18740	Dwerggors		2		2	86					2		2	4
18760	Wilgengors					10								
18770	Rietgors		1.832	1.154	2.986	129.492	1	8	622	631	492	295	10.036	10.823
18800	Bruinkopgors					4								
18810	Zwartkopgors					6								
18820	Grauwe Gors		1		1	203								
19180	Baltimore Troepiaal					1								
20800	Zwarte Zwaan					12			4	4		1	18	19
24995	soort niet aanvaard					7								
24997	kooivogel / exoot			22		22								
24998	hybride			22		22								
90172	Orpheusspotvogel x Spotvogel 2				2									
99999	Ring verloren/vernietig		74	9.171	5.266	3.905					2	1	8	11
00000	soort onbekend				11	1.176					6	6	4	16
totaal		47.841	119.113	70.809	237.848	10.245.742	3.418	1.893	68.979	74.291	127.005	101.767	1.101.493	1.330.265

Is een betere geslachts- en leeftijdsbepaling van Veldleeuweriken (*Alauda arvensis*) mogelijk (2)?

Jan Staal

In Op Het Vinkentouw, nummer 118, maart 2010, schreef ik onder andere het volgende:

Leeftijdsbepaling door middel van het constateren van tongspots in de herfst

Een zestal jaren geleden had ik contact met ringers van de Veldleeuwerikengroep uit Frankrijk (nachtvangsten). Zij beoordelen, op aangeven van de Franse ringcentrale, alle vogels met tongspots als 1kj. Aangezien het mij voor kwam dat er in Nederland hierover niets bekend was, heb ik naar aanleiding hiervan enkele honderden veldleeuweriken bekeken en gemerkt dat ze prominent aanwezige tongspots kunnen hebben en tevens in alle stadia van vervaging. Jonge vogels van vroeg in het jaar (veldleeuweriken kunnen al heel vroeg broeden) zullen waarschijnlijk in de loop van het jaar vervagende spots hebben.

Zelfs enkele vogels in het voorjaar hadden vage tongspots. Maar dan zijn ze allemaal ouder dan 1kj. Vogels in de herfst met tongspots (hoe vaag ook) heb ik als 1kj bestempeld en hadden ze geen spots als ouder dan 1kj.

Tevens heb ik contact gezocht met twee kwekers van veldleeuweriken en hen verzocht of ik de gekweekte jonge vogels mocht volgen. De gekweekte 1kj vogels hadden inderdaad tongspots en in de loop van het seizoen vervagende tongspots.

Figuur 3. Een op 14 12 2009(!) gefotografeerde vogel is waarschijnlijk een laat jong en heeft daarom nog prominent aanwezige tongspots.

Naar aanleiding hiervan kreeg ik een door mij zeer gewaardeerde reactie van Arne Hegemann, die vanuit de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek verricht naar een broedpopulatie van veldleeuweriken. Zijn reactie wil ik u niet onthouden en luidt als volgt:

'Met groot interesse heb ik jouw artikel in OHV over de veldleeuweriken gelezen. Zoals jij misschien weet, werk ik sinds 2006 aan een broedpopulatie veldleeuweriken in het Aekingerzand. Daar heb ik door de jaren heen meer dan 700 veldleeuweriken gekleurnd en een behoorlijk deel van de vogels in latere jaren teruggevangen.

Omdat ook ik van een Franse ringer hoorde dat ze de tongspots gebruiken, heb ik sinds 2007 bij elke vangst van een vogel de tongspots in drie categorieën (niet, klein, groot) opgeschreven.

Helaas moet ik jou teleurstellen: De tongspots zijn absoluut niet te gebruiken om de leeftijd van veldleeuweriken te bepalen. Soms hebben jonge vogels al in augustus en september geen tongspots meer. Aan de andere kant hebben in vele gevallen zelfs vogels, welke vier jaar oud zijn, nog steeds tongspots. Een deel zelfs nog met hele duidelijke en grote tongspots!

Dus je kan de leeftijd door middel van tongspots helaas niet bepalen. Waarom er een zo groot verschil in de vervaging van tongspots is weet ik nog niet.'

Jan Staal, Orgellaan 16, 5402 PG Uden, jdmstaal@kpnmail.nl

Arne Hegemann, a.hegemann@rug.nl

In Nederland geringde Steenloper in Colombia

Nelly van Brederode, Hans Roersma & Kees de Graaf

Sinds 2000 ringen we (eerste twee auteurs) Steenlopers aan de Hondsbossche Zeewering en naaste omgeving. Dit doen we o.a. op een ringbaan in de polder achter genoemde dijk en tot nu werden ongeveer 1800 Steenlopers geringd. Sinds eind 2006 krijgen de gevangen Steenlopers, naast een metalen VT ring, ook een gele vlag en een gele markerring aangelegd. Op de gele vlag is een inscriptie met drie hoofdletters aangebracht. De gele vlag zit aan de tibia en de VT-ring en marker aan de tarsus. Op deze manier zijn inmiddels ongeveer 350 vogels geringd.

Kees de Graaf is altijd één van de trouwste aflezers voor ons project geweest. Hij heeft voor vele honderden terugmeldingen van VT- en kleurringen gezorgd. Groot was onze verrassing dat Kees tijdens een bezoek aan Colombia op 30 januari 2009 een Steenloper met een gele vlag en inscriptie AAY ontdekte. Dit was op een strand bij Puerto Colombia ongeveer 100 km ten westen van Cartagena aan de Caribische kust. Door verstoringen en rommel op het strand kon de markering (*markering = extra kleuring uniek per project, redactie*) niet waargenomen worden. AAY zat in een groep van ongeveer 100 Steenlopers en allen waren ze in winterkleed.

Omdat we niet konden uitsluiten dat andere ringers ook gele vlaggen met inscriptie gebruiken, raadpleegden we de coördinatoren van een groot aantal relevante organisaties uit alle continenten. Naast ons blijkt niemand gele vlaggen met een zwarte inscriptie te gebruiken zodat we ervan uit kunnen gaan dat Kees een Steenloper van ons project gezien heeft.

Steenloper AAY werd op 6 januari 2008 nabij Groote Keeten in Noord-Holland door Arie Slijkerman met zijn wilsternet gevangen. Het was een tweedejaars vogel die samen met nog 14 andere Steenlopers werd geringd. Behalve AAY en nog één Steenloper werden alle toen gevangen vogels één of meerdere malen uit Noord Holland teruggemeld. AAY is nooit meer in Nederland opgedoken.

Niet eerder werd een in Europa geringde Steenloper teruggemeld in Midden- of Zuid Amerika. Ook van Kanoet en Bontbekplevier, waarvan de verschillende populaties eenzelfde verspreidingspatroon hebben als de Steenloper, zijn geen terugmeldingen uit Colombia of Zuid Amerika bekend. Wel werd een op 28 februari 2008 in Schotland geringde Steenloper na een sneeuwstorm in Zuid-Carolina, Verenigde Staten, gevonden.

Algemeen wordt aangenomen dat de in West Europa overwinterende Steenlopers broedvogels uit noordoost Canada en Groenland zijn. Verder komen in Noord Amerika nog twee populaties voor. De in het arctische gebied van Centraal Noord Amerika broedende Steenlopers overwinteren langs de kusten van de Verenigde Staten en Midden- en Zuid Amerika, terwijl de populatie uit West Alaska in Australië en op de Pacifische eilanden overwintert.

De door Kees waargenomen Steenloper kan of

afkomstig zijn uit noordoost Canada/Groenland die in zijn eerste winter in het normale overwinteringsgebied in Europa geringd werd en in zijn tweede jaar per ongeluk richting Zuid Amerika ging. Of het is een vogel uit de Centraal Noord Amerikaanse populatie, die normaal in Zuid Amerika overwintert maar tijdens zijn eerste reis naar het zuiden door extreme weeromstandigheden in West Europa terecht kwam. Deze tweede mogelijkheid lijkt ons het meest waarschijnlijk daar de trekroute van deze populatie net als die van vele andere steltlopers en zangvogels deels over de Westelijke Atlantische Oceaan gaat. Tijdens deze reis kunnen deze vogels door de vaak voorkomende noordwestelijke stormen naar West Europa afdwalen. Het is onwaarschijnlijk dat AAY jaarlijks een andere route kiest daar de trekroute genetisch bepaald is. Ook zou AAY zich dan jaarlijks bij een andere populatie aansluiten. Dit is onwaarschijnlijk daar de vogels van de Noord Amerikaanse populaties duidelijk gescheiden broedgebieden hebben. Komende winter gaat Kees weer naar Colombia en gaat ongetwijfeld weer zoeken. We zijn heel benieuwd! De avonturen van AAY tonen aan dat met het toekennen van kleurringcombinaties rekening moet worden gehouden met uitwisseling tussen de continenten en overlap van codes dus niet wenselijk is.

Een uitgebreid verslag over deze terugmelding is verschenen in het Wader Study Group Bulletin nr. 116 (3), 198

Nelly van Brederode en Hans Roersma – Leiweg 2A, 1755 KM Petten

Kees de Graaf – Pieter Straatlaan 82, 1785 GX Den Helder

Geciteerd uit Ringersnet

Gijs van Tol

Naast OHV is Ringersnet een belangrijk medium voor de communicatie tussen ringers (HULDE aan de webmasters!). Naast een snelle uitwisseling van feiten en meningen is Ringersnet soms ook de basis voor gedegen studies, zoals bijvoorbeeld over de mezentrek.

Het is niet de bedoeling om alle informatie-uitwisseling op Ringersnet samen te vatten voor OHV. Toch zijn er zo nu en dan discussies waarvan je denkt: "Hé, dat is misschien wel interessant om dit later nog eens terug te lezen". Een boeiend

onderwerp was de discussie over veranderingen in het trekgedrag van Zwartkoppen. Daarvan hierna een korte (en vrije) samenvatting, met dank aan Christiaan Both, Kees Roselaar, Hans Schekkerman en diverse andere Nederlandse en Belgische ringers voor hun bijdrage.

Waar gaan alle zwartkoppen heen...?

De basis voor de discussie was een persbericht: Beierse zwartkoppen veranderen van trekrichting en overwinteren in Groot Brittannië in plaats van Noord Afrika; dat heeft geleid tot morfologische veranderingen bij de zwartkoppen die in Groot Brittannië overwinteren: de vleugels van de zwartkop worden korter en de snavel langer. De persberichten waren gebaseerd op recente artikelen van Pulido en Berthold (2010) en van Rolshausen et al (2009), die beiden voortbouwen op eerder werk van Berthold.

Onderzoek van Berthold

Berthold constateerde in een artikel in 'Nature' (Berthold et al. 1992) dat sinds 1950 steeds meer zwartkoppen in Engeland overwinteren; op grond van o.a. Duitse en Oostenrijkse ringmeldingen wordt aangenomen dat dit vooral vogels uit centraal Europa zijn. In een onderzoek in Radolfzell (Zuid Duitsland) vergeleek hij het trekgedrag van drie groepen zwartkoppen:

- oude vogels die in de winter in Zuid Engeland werden gevangen en twee broedseizoenen in gevangenschap bleven;
- 41 jongen van deze 'Engelse' vogels die in Radolfzell werden geboren en vanaf dag 8 met de hand werden grootgebracht;
- 49 jongen uit nesten van 'Duitse' vogels uit de omgeving van Radolfzell, eveneens met de hand grootgebracht vanaf dag 8.

Bij het testen van het trekgedrag in de periode van 20 september tot 17 november bleek dat niet alleen de oude 'Engelse' vogels een westelijke trekrichting lieten zien, maar ook hun jongen! De voorkeur voor een westelijke tekrichting is dus genetisch bepaald en moet het gevolg zijn van een snelle evolutie. De 'Duitse' jongen vertoonden een overwegend zuidwestelijke trekrichting.

Nieuw is nu dat is gebleken dat er weinig genetische uitwisseling is tussen Zuid-Duitse zwartkoppen die naar Spanje en naar Engeland trekken, en dat inmiddels ook al genetische verschillen optreden. Ook blijken de naar Engeland trekkende zwartkoppen een kortere vleugel en een kortere snavel te hebben (Rolshausen et al, 2009).

Ervaringen van ringers

Naar aanleiding van deze berichten onstond op Ringersnet een leuke uitwisseling van ervaringsfeiten. Een kleine greep daaruit:

- Castricum meldt dat de 'Beierse' Zwartkopmannen eind oktober/begin november doorkomen; de vleugellengte van de mannen neemt dan ineens af van ca 76-78 mm naar 73-75 mm. De langvleugelige 'Skandinaviërs' zijn dan voorbij en de ZO>NW trek komt op gang.
- Walter Roggemans zet vraagtekens bij de Scandinavische herkomst van de zwartkoppen. In België, waar jaarlijks tussen de 80.000 en 100.000 Zwartkoppen geringd worden, zijn er geen bewijzen dat er Scandinavische Zwartkoppen voorbij komen...
- Philippe Schepens ringde aan de Belgische kust sedert 1979 7.761 Zwartkoppen. Drie daarvan zijn een jaar later teruggemeld uit het Oosten: in Plettenberg (Arnsberg-D) 228 km oost, in Hoenheim (Elzas) 447 km ZO, en in Wiesbaden-Auringen 390 km ZO. Ook twee terugvangsten kwamen uit het Oosten: Op 28 oktober 2007 een Zwitserse die 35 dagen eerder in Jona-St Gallen was geringd (619 km ZO) en op 16 oktober 1999 een zwartkop die 27 dagen eerder in Numburg-Thüringen Deth (556 km oost) was geringd. Maar géén melding van Engelse overwinteraars, wel 'normale' wintermeldingen uit Algerije (3x!), Marokko (1x) en Spanje (1x).
- Yves Boussier ringde de laatste 2 jaar 4.600 zwartkoppen in Wingene (B) en kreeg naast 1 melding uit Portugal alleen terugmeldingen uit Nederland. Uit het oosten NUL ex.
- Tenslotte een mooie anecdote over zwartkoppen van Christiaan Both: *"Van een Britse collega begreep ik dat in Oxford eind februari er opeens heel veel zwartkoppen gaan zingen. Dan verdwijnen ze weer een tijdje voordat er een nieuwe golf aankomt. Zelf was ik eens eind februari aan de Franse kanaalkust, en op een mooie ochtend stikte het in de bosjes langs zee van de zwartkoppen. Een goede kans dat dit vogels zijn die even zingen in GB voordat ze het kanaal oversteken en richting Beieren vliegen"*.

Deze ervaringen bevestigen in veel gevallen het patroon dat in Speek & Speek (1984) is geschetst van de terugmeldingen, namelijk:

- opvallend weinig meldingen uit Noorwegen/Zweden, en relatief veel meldingen uit Centraal Europa;
- enkele meldingen uit Groot Brittannië, en

- een concentratie van meldingen uit Zuid-Spanje en Marokko, en enkele meldingen van de Franse Rivièra en Algerije/ Tunesië.

Het overzicht van de terugmeldingen van Castricum (Levering & Keijl, 2008) lijkt niet geheel aan te sluiten bij de tekst: "*De meeste meldingen van de 152 uit het buitenland tonen een noordelijk gerichte stroom vanuit Zuid-Duitsland ... naar Groot-Brittannië, een tweede zuid-westelijk gerichte stroom gaat van Finland .... tot in Noord-Afrika*". Wel lijken de terugmeldingen op enkele punten af te wijken van het beeld van Speek & Speek: er zijn opvallend weinig meldingen uit Zuid-Spanje en Marokko en er is een flink aantal opmerkelijk oostelijke meldingen (1 uit Finland, Kalingrad, Polen, Tsjechië, 2 uit Italië). Vooral die oostelijke meldingen zijn bijzonder want zowel Moreau (1972) als Cramp (1992) gaan voor de Zwartkop uit van een 'migratory divide' bij respectievelijk ca 10 gr E en 12 gr E. Zwartkoppen ten oosten van deze trekscheiding zouden een zuidoostelijke trekrichting hebben en via het midden Oosten Afrika bereiken. Zwartkoppen uit het gebied ten Westen van de scheiding (en ten zuiden van 55 gr) hebben een zuidwestelijke trekrichting en overwinteren in noord en west Afrika.

Trek of dispersie

Verschillende ringers wijzen in de discussie op vogels (waaronder Zwartkoppen) die kort na het ringen worden teruggemeld uit noordelijke of noordwestelijke richting. Christiaan Both wijst erop dat we onderscheid moeten maken tussen:

- een evolutionaire verandering in trekgedrag (richting in dit geval) zoals uit het werk van Berthold en volgelingen blijkt, en
- dispersie-bewegingen die na het broedseizoen kunnen plaatsvinden door vogels die wellicht op zoek gaan naar een nieuwe broedplaats voor het daaropvolgende jaar.

Vangsten in het najaar van vogels die 'de verkeerde kant' opgaan hebben mogelijk betrekking op het laatste fenomeen.

Cees Roselaar heeft meer in detail naar de vangsten in Castricum gekeken en stelt vast dat er bij de Castricumse Zwartkoppen vaak een 'gat' in de herfst-aantallen lijkt te zitten. Op een gegeven moment zijn de 'eigen' (of Fennoscandische?) exemplaren 'op', en is er een periode met weinig Zwartkoppen in oktober, daarna komen er 'ineens' weer meer. Dat zou tegen dispersie pleiten, want dan zou je meer een continuüm verwachten.

Theorieën

Hans Schekkerman heeft altijd de indruk gehad dat een groot deel van de Castricumse doortrekkers een NW-voorkeursrichting heeft: "*Naast het grotere aantal NW- dan ZW- terugmeldingen zijn er zeer geregeld dagen waarop de meerderheid van de zwartkoppen van zuid naar noord in onze netten vliegt, terwijl die verhouding bij andere soorten andersom ligt. Dat doet mij vermoeden dat het aantal NW-trekkers in W-Europa de grootte van de Britse winterpopulatie wel eens ver zou kunnen overstijgen. Verder vind ik opvallend dat als je de trekrichting van bij ons in het najaar gevangen NW-trekkers (vanuit Zwitserland, Z-Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië) doortrekt in N-Engeland en Schotland uitkomt, terwijl de Britse winterpopulatie vooral zuidelijker in Engeland zit. Ik heb dan ook de nodige scepsis bij de theorie dat het de voertafels in Engeland waren die deze NW-trek in gang heeft gezet. Niet dat ik niet geloof dat er een in Engeland overwinterende subpopulatie van Midden-Europese broedvogels is ontstaan, daarvoor is er ondertussen heel wat bewijsmateriaal, maar meer dat het fenomeen van NW-trek in W-Europa al langer bestaat en grootschaliger is dan daardoor kan worden verklaard*".

Hans vermoedt dat Zwartkoppen uit het binnenland van Europa in het najaar eerst een stuk naar het NW vliegen. Zijn eigen 'pet theory' is dat de zwartkoppen een rijke voedselbron opzoeken die ze in staat stelt goed op te vetten voor hun vlucht naar het zuiden: vlierbessen. De gewone vlier is in de kustzone van W-Europa heel talrijk, maar wordt in het Europese binnenland deels vervangen door de bergvlier. Onderzoek door Franz Bairlein e.a. heeft laten zien dat gewone vlierbessen prima opvetvoer zijn voor zangvogels zoals zwartkoppen, en in dit opzicht beter dan bergvlierbessen. De associatie tussen zwartkoppen en vlierbessen is vele Nederlandse ringers bekend en in hun kleerkasten terug te vinden in de vorm van onuitwasbare paarse poepvlekken.

Er zijn meer voorbeelden van trekvogels die eerst een stuk 'uit de route' vliegen om een rijk voedselgebied aan te doen voor ze naar hun overwinteringsgebied vliegen, zij het dat de meeste niet-zangvogels betreffen. Vanuit zo'n al bestaand patroon van 'naar-het-zuiden- via-W-Europa' is het gemakkelijker te verklaren hoe een Britse winterpopulatie van in M-Europa broedende Zwartkoppen kon ontstaan (doorschieten in een al bestaande trekrichting of zelfs alleen maar achterblijven op een Britse najaarsopvetplek) dan

met een scenario waarin de oorspronkelijke populatie rechtstreeks uit het broedgebied richting Z-Europa/Afrika wegtrok, en het Britse wintergebied moet zijn 'gevonden' door een paar vogels met een flink van de norm afwijkende trekrichting. Dus vlieren en niet voertafels zouden de Middeneuropese zwartkoppen naar het noordwesten hebben getrokken.

Christiaan Both vindt deze theorie ontzettend mooi, maar hij vraagt zich wel af waarom zwartkoppen niet naar Frankrijk vliegen waar je volgens hem ook volop vlierbessen hebt (*en ook nog bramen en bessen als liguster, vuilboom etc. GvT*). Hij is het wel met Hans eens dat je vanuit een dergelijk trekpatroon misschien ook kan evolueren naar een andere winterstrategie. Maar als het klopt dan moeten we een deel van het werk van Berthold misschien ook in een ander licht zien: de oriëntatie-experimenten die lieten zien dat zwartkoppen in de herfst naar het NW vliegen hoeven dan niet alleen op Engelse overwinteraars te wijzen. En je zou verwachten dat als je een deel van die vogels dan later in het seizoen meet ze een zuidelijke oriëntatie zouden hebben omdat ze vanuit NL waar richting Spanje moeten trekken....

De waarneming van Hans Schekkerman dat "*er zeer geregeld dagen zijn waarop de meerderheid van de zwartkoppen van zuid naar noord in onze netten vliegt, terwijl die verhouding bij andere soorten andersom ligt*" speelt een belangrijke rol in zijn theorie.

Die waarneming intrigeert Christiaan Both; hij dacht altijd dat die zwartkoppen 's nachts trokken en overdag dan vooral fourageerden. Maar de suggestie die nu gewekt wordt is dat ze zich ook overdag redelijke (?) afstanden in een voorkeursrichting verplaatsen.

Verder blijkt dat twee ringers van dezelfde plek een verschillend beeld hebben van de timing van NW-trekkende Zwartkoppen: Hans heeft (op grond van de vogels in de zuidkant van de mistnetzakken) de indruk dat de piek van de NW-trekkers ligt in de vlierbessentijd, terwijl Cees (op grond van de vleugelmaten) vermoedt dat de piek aan het eind van het seizoen valt.

En hoe nu verder?

Een aantal vragen en tegengestelde indrukken vallen volgens Hans Schekkerman goed op te lossen door het Nederlandse ringmateriaal nader te analyseren. Daaraan wordt ook al gewerkt: Fred Koning bekijkt een set terugmeldingen van het VT om juist naar dat NW-fenomeen te kijken.

Naast een analyse van de terugmeldingen is het misschien de moeite waard om eens na te gaan in hoeverre moderne technieken bruikbaar zijn om een beter inzicht te krijgen in broed- en overwinteringsgebieden van de in Nederland doortrekkende zwartkoppen. Erik Kleyheeg stelt voor om in Engeland van een representatief aantal vogels DNA of stabiele isotopen te analyseren, om zo te achterhalen waar de in Engeland overwinterende zwartkoppen vandaan komen. Het lijkt evenzeer interessant om deze bemonstering ook uit te voeren bij in Nederland doortrekkende Zwartkoppen. Samen met extra biometrische gegevens geeft dat een beter inzicht in broed- en overwinteringsgebieden van de in Nederland doortrekkende zwartkoppen. Maar misschien is het verstandiger om nog even te wachten tot het zenderen van Zwartkoppen mogelijk wordt.

Literatuur

- Berthold, P., Helbig, A.J., Mohr G. & Querner U. 1992. Nature 360: 668-670.
- Cramp, S. (ed.) 1992. *Birds of the Western Palearctic*, vol. VI, p 496 – 515. Oxford University Press, Oxford.
- Levering, H.P.A. & Keijl, G.O. 2008. *Vinkenbaan Castricum 1960-2006 – Een Halve Eeuw Vogels Ringen*. VRS Castricum, Castricum.
- Moreau, R.E. 1972. *The Palearctic-African Bird Migration Systems*. pp. 104-106. Academic Press, London.
- Pulido, F. & Berthold, P. 2010. Current selection for lower migratory activity will drive the evolution of residency in a migratory bird population. *Proceedings of the National Academy of sciences of the United States of America* 107: 7341-7346.
- Rolshausen, G., Segelbacher, G., Hobson K.A. & Schaefer, H.M. 2009. Contemporary evolution of reproductive isolation and phenotypic divergence in sympatry along a migratory divide. *Current Biology*, 19: 2097-2101.
- Speek, B.J. & G. Speek 1984. *Thieme's Vogeltrekatlas*. Thieme, Zutphen

Gijs van Tol, gijsvantol@yahoo.com

Noot redactie: Er blijft nog een aantal vragen om te beantwoorden. Nederland ligt geografisch gezien op het kruispunt van verschillende trekroutes van Zwartkoppen, en de soort wordt in Nederland veel gevangen. Een landelijk Zwartkop-project ligt voor de hand. Dit voorstel is eind juni bediscussieerd binnen de afdeling Dierecologie van het NIOO. Daar hebben we geconstateerd dat het best moeilijk is een wetenschappelijk vernieuwend project te formuleren aan een soort waaraan al zoveel wordt gewerkt. Misschien moeten we eerst een pilot doen van één of twee jaar. Eén of ander vervolg krijgt deze discussie echter hoe dan ook.

Terugmeldingen 2010-2

Henk van der Jeugd

De hier vermelde terugmeldingen zijn vrijwel altijd ingezonden door de betreffende ringer of melder, en soms geselecteerd uit onze databank. Een fotokopie (of uw attendering via e-mail) van uw memorabele melding is altijd *van harte* welkom. Terugmeldingen van vogels met Nederlandse ringen en/of vogels gevonden in Nederland die om de één of andere reden bijzonder zijn. S.v.p. niet een vijf jaar oude Zilvermeeuw. Uw hulp voor deze rubriek wordt erg op prijs gesteld, omdat wij niet de gelegenheid hebben alle terugmeldingen stuk voor stuk te bezien.

Rietzanger, *Acroceph. schoenobaenus*, Arnhem AN.62559

Deze rietzanger werd op 26 juni 2008 als eerste kalenderjaar gevangen binnen het CES project Molenpolder in de gemeente Maarssen (C53). Op 21 januari 2009, dus tijdens de eerste winter van deze vogel, werd hij gecontroleerd door een ringer (naam onbekend) in het Parc National des Oiseaux *du Djoudj* in het noorden van Senegal, bij de grens met Mauretanië. Dit is een World Heritage Site bestaand uit meren en stroompjes, en rijk aan vogels. De opgegeven coördinaten (14 graden N, 14 graden W) kloppen niet met de vindlokatie, maar aangezien PN du Djoudj een bekende plek is gaan we er van uit dat dat klopt. Dit is de vierde Nederlandse Rietzanger uit Senegal, en de achtste ten zuiden van de Sahara (er zijn ook nog terugmeldingen uit Mauretanië, Mali en Soedan). Wat deze waarneming extra bijzonder maakt is het feit dat de vogel levend is gevangen en weer vrijgelaten, en dat het pas de tweede Nederlandse Rietzanger betreft waarvan zowel geboorteplaats en overwinteringsgebied bekend zijn. Andere vogels werden hetzij op trek in Nederland gevangen, of niet in hartje winter in Afrika gevonden. Een mooie opsteker voor de ringers van C53!

Rosse Grutto, *Limosa lapponica*, Arnhem 1218332

Van de bijna 4000 door Joop Jukema met het wilsterslagnet gevangen Rosse Grutto's spant de drager van bovengenoemde ring de kroon door de uitzonderlijk hoge leeftijd. De vogel werd geringd op 15 mei 1984 in de Peasenser polder buitendijks als man na 2kj, en gecontroleerd op 17 mei 2010 bij Nes op Ameland.

Een Rosse Grutto van minimaal 27 jaar oud.

Henk van der Jeugd - Vogeltrekstation

Mededelingen van het VT

Henk van der Jeugd

Registratie lokvogels

Veel Nederlandse ringers mogen volgens hun ringvergunning lokvogels gebruiken bij hun vangwerk. Voor een aantal vogelsoorten is het gebruik van lokvogels ook de enige methode die tot succes leidt, en Vogeltrekstation erkent dat. Tegelijkertijd hebben we bij het Vogeltrekstation op dit moment weinig zicht op het daadwerkelijke gebruik van lokvogels. Hoeveel ringers die gemachtigd zijn lokvogels te houden maken ook daadwerkelijk gebruik van die mogelijkheid? En om hoeveel vogels gaat het dan op jaarbasis? Hoe is de huisvesting geregeld en hoe is het met de sterfte? Vragen waarop Vogeltrekstation, maar ook andere instanties graag een antwoord willen hebben. Daarom ontvangt u komend najaar een registratieformulier van ons waar u deze informatie op kunt invullen. Daarna zult u elk jaar een dergelijk formulier moeten invullen. Het gebruik van zulke 'jaarstaten' is al jaren verplichte kost voor instanties en personen die proefdieren gebruiken, en ook wij gaan niet aan die verplichting ontkomen. Het is geenszins de bedoeling het gebruik van lokvogels aan banden te leggen, maar het is in ons aller belang om het gebruik van lokvogels goed in kaart te brengen, en op transparante wijze te laten zien dat we verantwoord met deze vogels omgaan.

Deze stap is een noodzakelijk onderdeel van de vernieuwing van de raamvergunning van Vogeltrekstation onder de Flora- en faunawet die momenteel in volle gang is. We verwachten dat de nieuwe machtigingen die op 1 maart 2011 worden afgegeven onder de nieuwe raamvergunning zullen vallen. In het volgende nummer van Op Het Vinkentouw komen we hier uitgebreider op terug.

Toegang tot GRIEL

Op dit moment hebben ruim 200 ringers een actieve account in GRIEL, en dat is meer dan de helft van alle ringers die GRIEL ook echt zullen gaan gebruiken. Heeft u nog geen toegang, dan krijgt u binnenkort bericht van ons met uw inloggegevens. Kunt u zolang niet meer wachten laat het ons dan weten, dan krijgt u uw gegevens *direct*. U krijgt dan tevens een handleiding van ons. Deze handleiding wordt momenteel verder geactualiseerd en is te vinden op <http://www.vogeltrekstation.nl/griel.htm>. Met

enige regelmaat zal daar een verbeterde versie van de handleiding te vinden zijn.

We begrijpen dat sommige van jullie het wel erg lang vinden duren voordat de toegang tot GRIEL geregeld is. Met name het goed zetten van alle gegevens zodat deze ook voor u zichtbaar zijn, en onder het juiste project staan, brengt veel werk met zich mee. We streven ernaar om alle ringers tegen het einde van de zomer toegang te geven. Eventueel kan dat betekenen dat u dan wel nieuwe gegevens kunt invoeren, maar dat uw oude gegevens nog niet volledig goed zullen staan. In elk geval kunt u dan met GRIEL aan de slag.

Tot nu toe zijn drie GRIEL workshops gegeven die gezamenlijk georganiseerd zijn door Vogeltrekstation en lokale ringers. Wilt u een dergelijke workshop bij u in de buurt organiseren, en heeft u daarvoor een goede lokatie op het oog, neem dan contact op met Vogeltrekstation. Op de lokatie dient internettoegang te zijn. Eén vast aansluitpunt is voldoende, voor een draadloze router wordt gezorgd.

Op dit moment wordt GRIEL op een aantal punten verbeterd. Zo zal binnenkort de ringer tijdens het invoeren op een project blijven staan na gebruik van de knop 'opslaan en kopieëren, zal de naam van de daadwerkelijke ringer op het terugmeldbericht staan (en niet de projecteigenaar), zal het mogelijk zijn naast het gebruik van Google Maps ook direct coördinaten in te voeren (indien bekend), en zullen alleen de meest gangbare soorten op de soortenlijst staan (dus alléén de winterkoning en niet de overige vijftien winterkoning soorten zoals Boucards Winterkoning, Okerbuikwinterkoning en de Gebandeerde Winterkoningtimalie!).

Met de ingebruikname van GRIEL is ook een GRIEL-forum in het leven geroepen. Bent u nog geen lid? Stuur een mail naar: peterfvanzwol@gmail.com om u aan te melden.

Fascinatie voor Vogeltrek

Op zondag 26 september 2010 organiseert Vogelbescherming Nederland een speciale lededag met als thema 'Fascinatie voor Vogeltrek'. Deze dag wordt georganiseerd in samenwerking met Naturalis en vindt plaats op de binnenplaats van Naturalis te Leiden. Let op: dit evenement is uitsluitend toegankelijk voor leden van Vogelbescherming.

Vanaf 10 uur is iedereen welkom bij Naturalis in Leiden. Er worden films over het fenomeen

vogeltrek vertoond, er zijn interessante lezingen over wad-, weide-, moeras- en tuinvogels. Ook zijn er tal van boeiende activiteiten als masterclasses trek tellen, interviews over de fascinatie van vogeltrek, vogelfotografie of telescoopgebruik. Overvliegende trekvogels zijn 'live' te volgen via de radarinstallatie van de luchtmacht. Tijdens deze dag heeft het publiek ook toegang tot het museum waar de vogeltrek tentoonstelling 'Opvetten en wegwezen' te bewonderen valt.

Ringersdag 2010

De 51^e Ringersdag vindt plaats op zaterdag 11 december 2010. De lokatie is op dit moment nog niet bekend. Zodra het bekend is zal het programma te vinden zijn op www.vogeltrekstation.nl/ringersdag_programma.htm

Website van het Vogeltrekstation

De website van het Vogeltrekstation is al enige tijd aan veranderingen onderhevig. Deze zijn echter van tijdelijke aard; een geheel vernieuwde website is namelijk in de maak. De nieuwe website zal er drastisch anders uit gaan zien dan wat u tot nu toe gewend was. We streven naar een moderne en aantrekkelijke uitstraling, waar het gemakkelijker is snel de juiste informatie te vinden, en met een aantal moderne snufjes zoals een webwinkel met de mogelijkheid via *IDEAL* te betalen. Dat zal het bestellen van materialen voor u en voor ons gemakkelijker maken, er hoeven namelijk geen facturen meer te worden verzonden, u betaalt direct online, en het aantal betalingsherinneringen zal drastisch afnemen. Hieronder ziet u vast een voorproefje van de nieuwe website:

The screenshot shows the website interface for Vogeltrekstation. At the top, there is a search bar and a navigation menu with links like 'Home', 'Winkel', 'Vogeltrekstation', 'Ring gevonden', 'Vogels ringen', 'Resultaten', 'Informatie voor ringers', 'Contact', 'Over ons', and 'Donor'. Below the navigation, there are several news items with titles and dates, such as 'TEST Ring model 10a' (10-12-2010), '10.000de jonge ooievaar geringd!' (10-12-2010), 'STW onderzoek invloed kunstlicht op flora en fauna' (7 april 2010), and 'Nieuwe karekiet in Marokko ontdekt?' (22 februari 2010). On the right side, there is a 'KALENDER' section listing various events like 'Certificering Zwarte Neeu' (24-8-2010), 'Certificering Bude' (6-9-2010), 'Ledenag WBN: Fascinatie voor Vogeltrek' (26-9-2010), 'Certificering Tegel' (16-10-2010), and '51e Ringersdag' (11-12-2010). At the bottom, there is a footer with the logo of the 'NEDERLANDS INSTITUUT VOOR ECOLOGIE'.

Naar verwachting zal de nieuwe website in het najaar van 2010 in gebruik worden genomen.

Certificering, een voortgaand proces

Binnen het certificeringssysteem moet elke ringer minimaal één maal per drie jaar een bijeenkomst bijwonen. De agenda (www.vogeltrekstation.nl/agenda.htm) van dergelijke bijeenkomsten wordt u elk jaar toegestuurd (uiterlijk 1 februari) en staat op onze website, evenals de volledige tekst van het certificeringssysteem (www.vogeltrekstation.nl/certificering_nieuw.htm). Op de pagina www.vogeltrekstation.nl/certificering_gevolgd.htm kunt u met behulp van uw ringersnummer nazien wanneer u voor het laatst een bijeenkomst hebt bijgewoond. Op alle ringvergunningen die zijn afgegeven ná 15 april 2009 wordt bovendien de datum vermeld waarop uw certificeringsstatus afloopt. Zorg dat u tijdig een nieuwe bijeenkomst heeft gevolgd! Als u op 1 maart in de voorgaande drie jaren geen bijeenkomst succesvol hebt bijgewoond (of een dienstverband met een beroeps-onderzoeks-instelling is niet aantoonbaar), dan wordt uw ringvergunning niet verlengd.

(Te) weinig geringd?

Beginnend in 2006 gaan we elk jaar uiterlijk op 1 maart het afgelopen jaar evalueren: als het aantal geringde vogels van een ringer (vrijwel) nihil is dan vraagt het Vogeltrekstation u dat toe te lichten. Als er dan voor ons geen beeld zichtbaar wordt waarin verbetering gaat optreden dan wordt (dat deel van) de ringvergunning op 1 maart van dat jaar niet verlengd. (Op Het Vinkentouw nr.104, blz.5)

CES gegevens op tijd insturen

Het CES-project levert belangrijke informatie op over reproductie en overleving van Nederlandse broedvogels. Om een vlotte verwerking en snelle rapportage mogelijk te maken verzoeken we u dringend uw ring- en terugmeldgegevens van het CES-project, inclusief de ingevulde overzichtslijst, uiterlijk op 01 oktober van het zelfde jaar aan het VT te melden, zodat kort daarna met de controle van de gehele gegevensset kan worden begonnen. Over te laat ingestuurde gegevens kan geen vergoeding voor de gebuikte ringen worden betaald. CES is ons belangrijkste monitoring project en die gegevens moeten op tijd binnen zijn, anders verliest het project zijn actualiteit, en daarmee zijn waarde.

Jaarlijks verlengen van uw ringvergunning.

Elke ringvergunning heeft een geldigheidsduur van één jaar (1 maart - 1 maart). In januari wordt alle houders van een geldige ringvergunning een formulier toegestuurd om uw handtekening op te zetten en terug te sturen: 'ja, ik wil volgend jaar weer een ringvergunning'. Een aantal mensen vergeet dat te doen, of heeft geen formulier ontvangen en merkt ook niet dat zij dan in februari geen nieuwe vergunning toegestuurd krijgen. Hebben wij, om wat voor reden dan ook, uw brief met handtekening voor een nieuwe vergunning niet ontvangen dan kan dat tot 1 juli worden rechtgezet. Na 1 juli bent u automatisch uw ringvergunning kwijt. U kunt opnieuw een aanvraag indienen, die wordt dan beoordeeld volgens de dan geldende normen. Het is uw verantwoordelijkheid om een geldige ringvergunning in uw bezit te krijgen.

Bestellen van ringen

Normaal gesproken worden uw bestellingen zo spoedig mogelijk, doorgaans binnen één of twee dagen, afgehandeld en verstuurd. Het kan echter voorkomen dat door grote drukte, bijvoorbeeld tijdens voor- en najaar, of tijdens de zomervakantie, de verwerking van bestellingen trager verloopt. We verzoeken u dringend daarmee rekening te houden voor uw ringactiviteiten en uw bestellingen tijdig te plaatsen. We kunnen niet garanderen dat 'last-minute' bestellingen van ringen tijdens het veldseizoen op tijd kunnen worden afgehandeld.

Klachten over verzoeken opsturen van ringgegevens

Regelmatig krijgen we klachten van de ringers over het feit dat we veel verzoeken om ringgegevens opsturen. Begrijpelijk, maar er is een logische verklaring. U krijgt zo'n verzoek van ons als er een terugmelding door ons ontvangen is van een ring die aan u verstrekt is en uw ringgegevens zijn er nog niet. We stellen het dan op prijs als u die ringgegevens z.s.m. aan ons door geeft, dan krijgt u ook z.s.m. de terugmelding opgestuurd. Heeft u nog geen toegang tot GRIEL en wilt u graag ringgegevens invoeren, meld het ons en u kunt aan de slag.

Maar het gebeurt ook regelmatig dat iemand een terugmelding doorgeeft waarbij er een fout in het ringnummer is geslopen. Als de ringgegevens **wel** aanwezig zijn krijgt de ringer een verkeerde terugmelding (bv. geringd als Tuinfluiter, teruggemeld als Boerenwaluw); als die ringgegevens **niet** aanwezig zijn, dan krijgt de eigenaar van de ringstreng ten ontechte een verzoek om die ringgegevens op te sturen, terwijl de desbetreffende ring nog niet is gebruikt. Deze navragen worden veroorzaakt door lees- tik- of schrijffouten van de melder en worden automatisch gegenereerd. Vogeltrekstation kan hier niets aan doen, maar ontvangt natuurlijk wel graag bericht van u dat de ring nog niet is gebruikt. We weten dan dat de melding onjuist is en kunnen deze verwijderen.